

Arbeidsverhoudingen en milieu

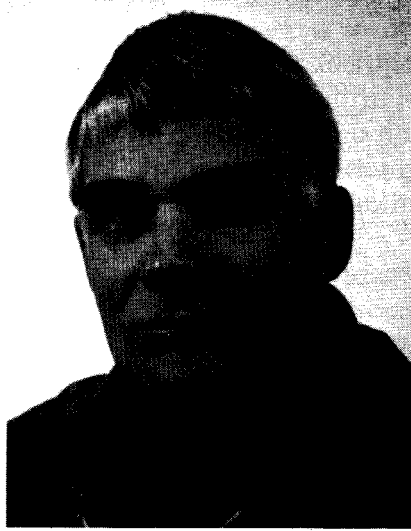
Heel even zag het er naar uit dat ik mijn kijk op mensen moest veranderen. Toen KNOV-voorzitter Kamminga in een nieuwjaarstoespraak zijn leden voorhield dat Nederlandse bedrijven bereid moesten zijn hogere milieulasten te accepteren dan hun Europese collega's, was mijn eerste gedachte nog "die wil zeker een andere baan". Dat de man werkelijk iets moois wilde, kwam niet in me op. Tot een paar dagen later de voorzitters van het VNO en de FNV een gezamenlijk offensief tegen de milieuvervuiling aankondigden. Kamminga, Van Lede en Stekelenburg op de bres voor ons milieu. Dat was meer dan mijn scepsis kon verdragen, even zelfs kreeg ik een warm gevoel. In gedachten zag ik voor me hoe ze op eerste Kerstdag naar de woorden van 'hun' koningin hadden geluisterd, hoe ze vol schaamte hun onbetaalde milieurekeningen uit de vuilnisbak hadden teruggepakt en elkaar vervolgens opbelden voor de afspraak: "Jongens, hier gaan we nu meteen wat aan doen. Beurzen open, ozongaten dicht!"

Om het verhaal kort te houden laat ik Kamminga nu verder weg. Op mijn bureau liggen wat cao-voorstellen van ondernemers uit de hoek van het KNOV: loonmatiging, dat wèl, maar óók langer werken en dus sneller groeien, niets over het milieu. Maar die voorstellen werden misschien voor eerste Kerstdag geschreven. Je moet ze het voordeel van de twijfel gunnen en ik wil, desnoods tegen beter weten in, dat warme gevoel nog een paar dagen vasthouden.

De boodschap van Stekelenburg en Van Lede is belangrijker. Vanwege de omvang van hun organisaties en vanwege het feit dat daarin praktisch alle bedrijven zitten die èn met scherpe internationale concurrentie èn met de hoogste milieukosten te maken hebben. Maar wat hun mededeling echt boven het niveau van de dag uittilt, is het feit dat het een gezamenlijke poging betreft. Als die slaagt zou dat een werkelijk revolutionaire ontwikkeling zijn. Maar kunnen ze dat ook?

Op de mogelijke inhoud van zo'n beleid wil ik in dit verband niet al te diep ingaan. Het is gemakkelijk gezegd dat de kwaliteit van het milieu moet worden verbeterd. Maar hoe die opdracht concrete inhoud moet worden gegeven, weten we niet. Ook het VNO en de FNV niet. Maar ze zouden het land een onschatbare dienst bewijzen als ze in onderlinge overeenstemming een zekere

P.J. Vos

mate van concretisering zouden bereiken. Daarvoor moet ze de tijd worden gegund. Vast staat dat ondernemers en werknemers ook samen het gat in de ozonlaag niet kunnen dichten. Dat neemt niet weg dat het opruimen van bestaande gifbelten (voor zover al ontdekt) aangevuld moet worden met een bestrijding van vervuiling aan de bron en dat soms van bepaalde productie en consumptie zal moeten worden afgezien. Het hoge woord moet er maar uit: een effectief milieubeleid komt neer op inleveren. Van welvaart in kwantitatieve zin in ruil voor welvaart in kwalitatieve zin.

Dat Nederland het zich niet kan veroorloven om in Europees verband voorop te lopen op het gebied van milieuzorg (het 'internationale alibi' zoals Stekelenburg het noemde) lijkt me in dit verband een aanvechtbare stelling. We kunnen net zover vooroplopen als we willen, als de rekening van het eigen beleid maar in eigen land wordt voldaan. Niet de internationale concurrentie maar ons eigen milieubesef èn ons vermogen om tot een aanvaardbare lastenverdeling te komen stellen hier de grenzen. Maar juist op dit laatste punt is enige twijfel gerechtvaardigd over wat FNV en VNO aankunnen.

Milieubeleid vraagt evenals sociaal beleid een kwaliteit van de arbeidsverhoudingen die de laatste jaren fors aan slijtage onderhevig is geweest. Er moet coördinatie mogelijk zijn op centraal niveau, niet alleen in eigen huis en over de grenzen van individuele bedrijven en vakbondsafdelingen heen, maar ook over de kloof heen van ideologische te-

genstellingen tussen beide organisaties. Die kloof is diep op het gebied van verdelingsvraagstukken en over de vraag of ondernemers zich in hun investeringsgedrag wel of niet op de vingers moeten laten kijken. En juist op die gebieden zal er een werkbare mate van overeenstemming moeten zijn wil een gezamenlijk milieubeleid mogelijk zijn. Maar wat beide organisaties de laatste jaren vooral gescheiden houdt, is de vrij principiële afwijzing door het VNO van de centrale coördinatie als zodanig, anders dan die in eigen huis. Een uitzondering werd hooguit gemaakt als er Haagse vingers werden uitgestoken naar het arbeidsvoorwaardenbeleid. Dan werd er wel met de bonden samengewerkt om die vingers er weer af te halen.

De zorg voor het milieu zit diep, ook in de achterban van FNV en VNO. Dat verklaart misschien het feit dat Stekelenburg en Van Lede hun nek hebben uitgestoken. Of de verwachtingen die ze daarmee gewekt hebben ook kunnen worden waargemaakt, staat niet vast. Helemaal zonder risico's is het allemaal dus niet. Of ze de problemen waarvoor ze nu staan tot het einde hebben overdacht, lijkt niet erg waarschijnlijk. Hun poging roept de gedachte op: "O! what men dare do... not knowing what they do!" Om te voorkomen dat Shakespeare helemaal zijn zin krijgt en het uiteindelijk "Much ado about nothing" wordt, mogen we de heren niet in de steek laten. Ook onze nek uitsteken dus. Hier is de mijne vast.